

DE NOORDSCHE PIJLSTORMVOGEL EN HAAR VIJANDEN.

De Noordsche Pijlstormvogel is in Nederland een uiterst zeldzame verschijning. In Engeland komt deze soort echter vrij algemeen voor. De Scillies, verscheidene eilanden bij Wales, de Orkaden en Shetlands, een deel van 't mainland van Noord-Wales en nog enkele andere terreinen herbergen kolonies van *Puffinus p. puffinus* en ook op de doortrek moet de soort langs West- en Zuid-Engeland niet zeldzaam zijn.

Toen we dit jaar enkele weken kampeerden op Skockholm- en Grassholm-island, konden we o.a. deze vogelsoort wat nader leeren kennen. Skockholm bezit n.l. een groote Noordsche pijlstormvogel-kolonie. 't Blijkt uiterst moeilijk om iets concreets over deze vogels door waarnemen te leeren, daar er veel verschillende factoren zijn, die 't waarnemen ten zeerste bemoeilijken. Willen we iets van 't leven van deze vogels te weten komen, dan kunnen we hier alleen maar 's nachts in slagen, omdat de vogels overdag niet te zien zijn. Om gedurende den nacht te kunnen waarnemen, bouwden we een schuilhut op de helling van een deel der „kolonie”. Er is op Skockholm van een eigenlijke kolonie geen sprake. De nesten liggen geheel verspreid over 't eiland.

De eerste avond van ons waarnemen merkten we op dat de broedende vogels, die gedurende den dag in de nestholen bleven, tegen omstreeks 22 uur begonnen te koeren. Ze maakten dan een geluid, dat zeer veel gelijk op dat van een gewone houtduif. De roep bij aankomst op 't eiland wijkt van dit geluid sterk af.

Ongeveer twee-en-een halve week noteerden we geregeld den aankomsttijd van „de massa” op 't eiland, terwijl we later dezentijd weer corrigeerden met den tijd van den vuurtoren van Skockholm. We kregen door die waarnemingen den indruk dat deze aankomsttijd afhankelijk is van de weersgesteldheid. Uiteraard beschikken we over te weinig waarnemingen om eenigerlei conclusie hierover te kunnen trekken. We merkten op dat de vogels, die normaal tegen $\pm$ 23.30 à 24 uur kwamen, op enkele dagen met helder weer later aankwamen, terwijl de aankomst bij slechter weer aanmerkelijk vroeger geschiedde. Van Mr. Lockley, de Engelsche ornitholoog en eigenaar van Skockholm-island, hoorden we dat in zeer heldere nachten de vogels in 't geheel niet aan land kwamen. Ze kunnen soms meer dan een week achteréén wegblijven. Onze waarnemingen gelden voor de maand Juni en deze tijd kenmerkte zich door zeer slecht weer; vaak zware mist, veel regen en enkele malen storm. (Volgens de registratie op den vuurtoren was 't de slechtste maand Juni geweest, wat betreft de weersgesteldheid, die ooit geregistreerd was op Skockholm-island.) Geregeld iederen nacht troffen we de Manxes op 't eiland aan. Alleen één dag met helder weer noteerden we: „bijna geen stormvogels”.

Den vertrektijd konden we niet geregeld noteeren. De keeren, dat we gedurende den heelen nacht waarnamen, noteerden we als vertrektijden 3 uur tot 3.30 uur. Vermoedelijk zal ook de vertrektijd samenhangen met zonsopgang en weersgesteldheid.

DE NOORDSCHE PIJLSTORMVOGEL EN HAAR VIJANDEN 139

In 't broedseizoen leeft overdag een deel der vogels op zee, terwijl de andere in de hollen aan land op 't ééne ei zitten te broeden. Tegen den nacht komen de vogels, die gedurende den dag op zee zwierven aan land om de broedende vogels te voeren of om hen af te lossen? Ook dit blijkt uiterst moeilijk waar te nemen. Wel zagen we soms mannetje en wijfje tegelijk voor de nestgang, maar van aflossing konden we niets zien.

Foto D. van Sijn.

Fig. 1. Aan den uitgang van z'n nesthol werd de „Manx” geknipt.

Hieronder volgt in 't kort wat we aantekenden tijdens de waarnemingsnacht van 21 op 22 Juni:

22 uur: In de onmiddellijke nabijheid van een elftal nestopeningen (waarvan 5 à 6 bezet zijn) heb ik me onder een grondzeil opgerold, terwijl m'n vriend de schuilhut bezet heeft. Tot 23 uur gebeurt er niets, alleen roepen verder op 't eiland af en toe de meeuwen.

± 23 uur: Een Manx begint in een hol te koeren, maar 't duurt nog geruimen tijd vóór de eerste vogel aankomt.

24 uur: We horen een vogel aankomen. Spoedig daarop meerdere.

24.10 uur: Overal hooren we de Manxes roepen. Honderden vogels scheren door de lucht. De meesten schijnen een tijd rond te blijven vliegen. Er valt één vogel vlak bij me neer en waggelt naar een hol toe. Van dalen en gewoon op de pooten neerkomen is geen sprake. Ze ploffen op den grond en bewegen zich waggelend, op de tarsus voort, waarbij veel gebruik gemaakt wordt van de vleugels. Geregeld roepen er meeuwen. 't Meest de Britsche kleine mantelmeeuw, maar ook zilvermeeuwen laten zich af en toe horen (beide soorten zijn heel duidelijk aan hun geluid te onderkennen). Een enkele maal komt een groote mantelmeeuw overvliegen.

De pijlstormvogels, die we zien vliegen, geven de indruk zeer snel te vliegen. 't Is moeilijk juist de snelheid te schatten in de duisternis, maar door vergelijk met de meeuwen kunnen we wel eenige indruk van hun snelheid krijgen.

Af en toe vallen er vogels in onze omgeving neer en we zien ook twee vogels samen bij een hol. Wanneer een vogel in een nestgang verdwijnt, volgt bijna altijd 't zachte gekoer van twee vogels tegelijk.

1.30 uur: Uit één der holen komt een Manx waggelen en komt recht op me af, krabbelt een eindje onder 't grondzeil. Even later gaat hij weer terug. Ik voel de veeren langs m'n gezicht. Vogels, die vlak in de buurt komen kan ik heel gemakkelijk pakken.

Er is verder weinig waar te nemen.

± 3 uur: Alle vogels zijn verdwenen alleen de broedende zitten rustig op de nesten.

Wanneer we Skockholm rondwandelen, valt direct op dat zooveel doode Pijlstormvogels over 't eiland verspreid liggen. 't Zijn allen geslagen exemplaren en hier blijkt tevens bij, dat alle vogels op dezelfde wijze leeggegeten zijn. We vinden nl. de huid aan de buikzijde geheel opengescheurd, en daarna 't karkas ten deele uit elkaar gerukt. Veelal is de kop door de halshuid teruggehaald ongeveer zooals we bij een vogel, die we willen prepareren, zouden doen. Ook de pooten en een deel der vleugels zijn op die manier teruggetrokken, terwijl 't schedeldak soms is opengepikt. Het slachtoffer is nooit geplukt. Dat dit roofvogelwerk is lijkt me niet aannemelijk. Wel is waar komen Slechtvalk en Buizerd wel op Skockholm jagen maar deze maken zeker niet de vele slachtoffers onder de Stormvogels; immers de dieren komen alleen 's nachts te voorschijn en nooit vonden we sporen dat de geslagen vogels geplukt werden. We vinden op 't eiland de braakballen, waarin veeren en soms een geheele schedel van Pijlstormvogels. Typisch is ook dat de geslagen vogels hoofdzakelijk gevonden worden op de vochtige plekken, bij de zeer kleine beekjes, die naar de kust loopen.

Wanneer we trachten na te gaan wat de doodsoorzaak van deze vogels is, dan gaan onze gedachten uit naar de meeuwen. Allereerst denken we aan de groote mantelmeeuw. Zelf konden we verscheidene malen waarnemen hoe een mantelmeeuw een konijn sloeg en eens zelfs hoe hij een papagaaiduiker, die z'n hol uitkwam, aanviel. Ook de kleine mantelmeeuwen moeten zich vaak vergrijpen aan de stormvogels. Hoewel we bijna iederen nacht hebben waargenomen, konden we niets hieromtrent te zien krijgen, wel merkten we op, dat zoowel de groote als de kleine mantelmeeuwen

DE NOORDSCHE PIJLSTORMVOGEL EN HAAR VIJANDEN 141

en ook de zilvers, wanneer de Manxes kwamen, nog wakker waren, want vaak hoorden we de meeuwen roepen ongeveer gelijk met de Manx-aankomst.

't Lijkt me echter niet waarschijnlijk, dat de Noordsche pijlstormvogels, die door de meeuwen geslagen worden, tijdens de vlucht worden bemachtigd; eerder zou ik denken dat de vogels, die zeer onbeholpen op den grond blijken te zijn, geslagen worden terwijl ze 't hol uitkomen of in ieder geval wanneer ze op den bodem zijn. 't Opvliegen

Fig. 2. *Het Grauwe Stormvogeltje voor z'n nesthol.*

Foto D. van Sijn.

van den grond schijnt hun groote moeite te kosten. Uit bovengenoemde waarneming bleek, dat de mantelmeeuwen de papagaaiduiker ook op den grond aanviel. Wanneer we nu de slachtoffers veel vinden op plaatsen, waar beekjes en poeltjes zijn, dan zijn we allicht geneigd om 't één met 't ander, misschien wel verkeerdelijk, in verband te brengen.

De stormvogels zijn buitengewoon tranig en we konden de nesten op de geur vinden.

Wanneer we overdag broedende vogels van 't nest haalden, zagen we dat ze nage-noeg altijd „olie” rond de snavel hadden en eveneens „olie” aan de neusbuis.

Gewoonlijk vliegen de vogels overdag niet spoedig weg, maar proberen direct nadat we hen van het nest hebben genomen weer in 't hol terug te gaan. Wanneer ze echter eenmaal excrementen hebben geloosd, gaan ze meest spoedig op de vleugels. 't Grauwe stormvogeltje braakt bijna altijd wanneer 't gestoord wordt en weg wil vliegen. Toen we dit braaksel opvingen vonden we dat 't bestond uit een traanachtige vloeistof (de „stormpetrels” en de Manx Shearwaters voeden zich vooral met planktonische crustacea, vrijzwemmende mollusken, enz.).

Het Grauwe Stormvogeltje, dat in tamelijk groot aantal broedt in de walletjes, die hier en daar op Skockholm zijn overgebleven uit oude tijden, hebben ongeveer eenzelfde levenswijze als de „Manx Shearwater”. Ook zij zijn overdag verborgen; zij houden zich schuil op het nest, dat achterin de nauwe, kronkelende nestgang ligt of ze zoeken hun voedsel op zee. En evenals de Noordsche pijlstormvogel komt ook de „Stormpetrel” pas wanneer de duisternis is ingetreden te voorschijn. Tegen schemering hooren we dan hun eigenaardig klaaglijk geluid: „eherkchick eherkchick”. Een ander punt van overeenkomst is, dat noch de Noordsche pijlstormvogel, noch de Stormpetrel goed kan lopen. De laatste loopt eveneens op het loopbeen en daar het diertje zeer weinig gewicht heeft, heeft het bij het minste beetje wind de grootste moeite om op de pootjes te blijven. Vliegend boven zee vertoont het echter zijn virtuositeit in de vliegkunst.

Nog een andere holenbroeder van Skockholm is de papagaaiduiker, waarvan dit eiland niet minder dan ongeveer vier duizend individuen herbergt. We zagen reeds, dat de Stormvogels te lijden hadden van de nabuurschap van de groote mantelmeeuwen, doch ook den papagaaiduikers wordt dikwijls voedsel ontnomen, wanneer ze met hun vischjes bij het nest komen. Doch niet alleen moet de papagaaiduiker soms zijn prooi aan de mantelaars afstaan, er worden ook aanslagen op het leven van de kleine puffins zelf gepleegd, soms met weinig succes, soms echter met het gevolg dat de puffin op vermoedelijk dezelfde wijze wordt afgemaakt als dat met de Manx schijnt te geschieden, getuige de vrij vele gevilde en leeggegeten vogels, die we hier en daar verspreid aantreffen.

Ook bij 't loopen overdag van uit het nest gehaalde Manxes, zagen we steeds den typischen tarsusgang waarbij veel gebruik gemaakt wordt van de vleugels. Speciaal hebben we op dit loopen gelet daar op zeer veel afbeeldingen en ook opgezette vogels op de tenen worden voorgesteld, echter zagen we bij onze waarnemingen zoowel 's nachts als overdag geen enkele maal deze „teenenstand”. Zelfs wanneer de vogels zich hooger op de pooten verhieven, om zich wat uit te schudden vielen ze altijd direct weer op de tarsus terug.

De broedduur is zeer lang. Volgens Mr. Lockley broeden de vogels ongeveer 54 tot 56 dagen, terwijl 't jong ± 72 dagen noodig heeft om vliegvlug te worden.

Op zee in de nabijheid van de broedplaats zien we soms tegen den avond een groot aantal Noordsche pijlstormvogels, die dan pas na 't invallen van de duisternis aan land komen. Gedurende den dag troffen we vrij ver op zee (± 8 à 9 mijl uit de kust) Manxes aan, die met sierlijke zwenkbewegingen boven de zeeoppervlakte zweefden.

DE NOORDSCHE PIJLSTORMVOGEL EN HAAR VIJANDEN ☼ 143

De aankomst van de vogels geschiedde slechts uit één richting, terwijl de vogels, die we overdag lieten vliegen, direct naar zee terugkeerden in dezelfde richting waaruit de troep 's nachts aan land aankwam.

Waarnemingen bij de vuurtoren leerden ons dat de vogels weinig of niet door 't licht verblind schijnen te worden. Slechts een enkele vloog even door de lichtbundels

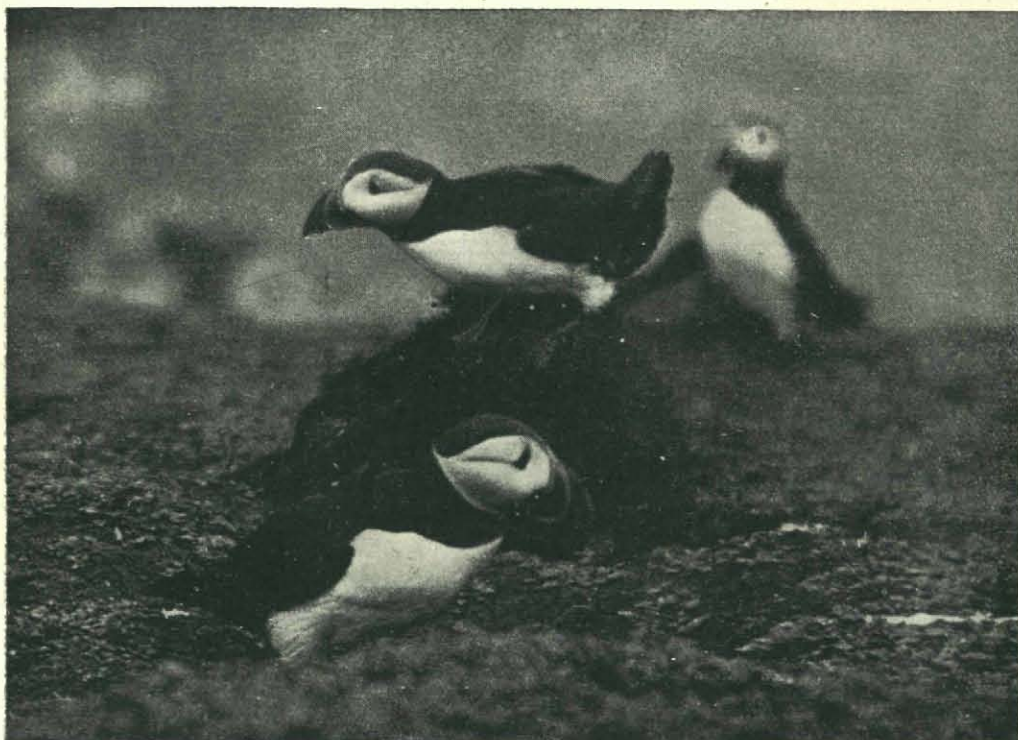

Foto D. van Sijn; Uit de film „Zee, Rotsen en Vogels”.

Fig. 3. Papagaaiduikers.

en werd niet „aangetrokken”. (De vuurtoren heeft rood licht en is niet bijzonder sterk ($\pm$ 11.000 kaars).

De verschillende bijzonderheden in de levenswijze van de stormvogels en niet in 't minst de groote moeilijkheden bij 't waarnemen laten niet na een sfeer van geheimzinnigheid rond deze dieren te scheppen en ongetwijfeld zou een broedbiologie van de „Manx Shearwater” nog aanmerkelijk meer bijzonderheden kunnen belichten en . . . misvattingen ophelderen.

Rotterdam.

GERRIT V. D. HEIDE.

